
KESZTHELY IDEGENFORGALMA 1909-BEN ÉS – SZÁZ ÉV ELTELTÉVEL – 2009-BEN

TÖRZSÖK ANDRÁS¹ – SIPŐCZ MÁRK²

1. BEVEZETÉS

A Balaton fővárosának is nevezett Keszthely nem véletlenül vált a Nyugat-Dunántúl, ezen belül pedig a Balaton egyik meghatározó településévé. Földrajzi helyzetének, természeti adottságainak, valamint annak a ténynek, hogy a Festeticsek uradalmi központjaként működött úgyszólván ez természetes következménye. „Keszthely az uradalmi központból fejlődött városok típusos példája. Ennek köszönheti gazdasági akadémiáját, erre vall kisvárosi-üzletnegyedszerű főutcájának a hatalmas kastély parkjába ütköző iránya. De emellett fürdőváros is: ennek megfelelően villák és szállók kertes városrésze nőtt régi magja és a Balaton közé.” (BULLA B. – MENDŐL T. 1999, p. 225). Ma már kevesen vitatnák, hogy Keszthely fürdőváros, illetve olyan település, ahol jelentős az idegenforgalom, azonban érdemesnek és kétségkívül érdekesnek tűnhet a visszatekintés a száz évvel korábbi, 1909-es állapotokra, különös tekintettel a turizmusnak a város életében játszott szerepére és általános helyzetére. Tagadhatatlan ugyan, hogy az elmúlt száz esztendő alatt Keszthely és környezete – az ország egészéhez hasonlóan – sokat változott, technikailag és komfort tekintetében pedig vitathatatlanul fejlődött. Kétségtelen tehát, hogy a település százados terjeszkedése komoly változásokat eredményezett, a modernizáció és a történelmi események pedig egyaránt átformálták magát a várost, illetve annak környezetét, sőt társadalmi szerkezetét is. Keszthely képéhez ma már a modernizáció minden áldása és átka éppúgy hozzátartozik, mint történelmi emlékei, kulturális értékei. Könnyű belátni azt is, hogy az öt, tíz vagy akár negyedszázaddal korábbi viszonyok közelebb állnak a mai állapotokhoz, mint ahogy azt a százados távlattól remélhetjük. A száz év dacára, azonban vannak az elemzés számára kínálkozó közös kiindulópontok, elég, ha arra gondolunk, hogy sem a Balaton, sem Keszthely természetföldrajzi viszonyaiban nem történt olyan alapvető változás, amely lehetlenné tenné a két időpont Keszthelyre vonatkozó idegenforgalmi bemutatását.

Természetes, hogy még egy ilyen viszonylag szűk időtartam sem adhat teljes, mindenre kiterjedő képet, így szükségesnek bizonyult a múlt és jelen elemzéséhez néhány szempontot kidolgozni és következetesen végigvinni. A település idegenforgalmának jelenlegi és száz évvel ezelőtti helyzet-elemzése során szükségessé vált röviden bemutatni a város infrastruktúráját – elsősorban a turizmust érintő tényezőket –, a keszthelyi turizmus célcsoportjait, az elérhető szolgáltatásokat, az idény

¹ Phd hallgató, Pécsi Tudományegyetem, TTK., Földtudományok Doktori Iskola

² Phd hallgató, Pécsi Tudományegyetem, TTK., Földtudományok Doktori Iskola

jellemzőit, a felmerült problémákat, gondokat, valamint a fejlesztési terveket. Keszthely és a Balaton hazai, illetve külföldi megítélése ugyan megkerülhetetlen a turizmus jellemzőinek taglálásakor, ám szükséges leszögezni, hogy ennek pusztán áttekintése is külön tanulmányt érdemelne. Számos német és angol nyelvű kiadványban, illetve honlapon (pl. az irodalomjegyzékben 83-92. szám³ alatt közölt honlapokon) hirdetik a Balaton partján, ezen belül Keszthelyen elérhető szálláshelyeket, szolgáltatásokat, ám legalább ilyen érdekes lehet egy-egy élménybeszámoló megismerése.

Jelen munka tehát igyekszik minél több szempontból megvilágítani a keszthelyi idegenforgalom 2009-es és száz évvel korábbi helyzetét, kimutatva az esetleges azonos vagy legalábbis hasonló vonásokat, illetve különbségeket, ugyanakkor talán alkalmasnak bizonyulhat arra is, hogy az 1909-es tapasztalatok, ötletek, javaslatok a jelenleginél is több figyelmet kapjanak a jövő terveiben.

2. FORRÁSOK ÉS VIZSGÁLATI SZEMPONTOK

Viszonylag bőségesen állnak rendelkezésre a források Keszthely idegenforgalmával kapcsolatban, még száz évvel korábbról is. Keszthely jelenkori helyzetének bemutatása során kiemelten lehet támaszkodni Keszthely Város Képviselőtestületének, valamint Turizmus és Külkapcsolatok Bizottságának jegyzőkönyveire, Keszthely egykori és jelenlegi marketingtervére, a KSH adataira, a Statisztikai Tükörben, a Turizmus Bulletinben, illetve a helyi és megyei sajtóban (Monitor, Zalai Hírlap) megjelent közleményekre, a világhálón található idegen nyelvű beszámolókra, balatoni ajánlatokra, valamint arra az interjúra, amit a Nyugat-Balaton Turisztikai Iroda vezetőjével, Tar Lászlóval sikerült készíteni, akinek a közreműködését ezúton is köszönjük.

A fenti források megállapításait megerősítették, részben kiegészítették azon nyílt végű, anonim kérdőíves vizsgálat eredményei, melyet négy keszthelyi szálloda (a Hotel Helikon, a Hotel Ovit, a Kristály Hotel és a Bacchus Hotel,) valamint a Balatonhoz közeli apartmanok kétszáz vendégének megkérdezésével sikerült elvégezni.

A száz évvel ezelőtti állapotokat elsősorban a Zala Megyei Levéltárban⁴ található dokumentumok (ZML V. fond 1734. Keszthely város iratai), a korszakban keletkezett vagy arra vonatkozó könyvek (pl. BONTZ J. 1896; SÁGI J. 1902; MÜLLER R. 2005), továbbá a korabeli sajtó (Keszthelyi Hírlap, Vasárnapi Újság) tanulmányozása segített megismerni.

³ Az internetes hivatkozások részletei az irodalomjegyzékben szerepelnek, a szövegben pusztán a bibliográfiában elfoglalt száma jelenik meg. Törzsök A.

⁴ A továbbiakban ZML. A levéltári forrásoknál elégnak bizonyult a fond, a Keszthely város iratain belül adott őrzési egység, valamint a dobozsám közlése. Az irodalomjegyzékben az egyes felhasznált iratok terjedelmi korlátok miatt nem kerülnek közlésre.

Az elemzés készítése során kézenfekvőnek látszott először a keszthelyi turizmus 1909-es helyzetének és jellemzőinek ismertetése, majd a 2009-es állapotok bemutatása, végül az eredmények összevetése és összegzése részben egy-egy SWOT analízisre támaszkodva.

3. KESZTHELY IDEGENFORGALMA: 1909

3.1. Az idegenforgalom fellendítésére tett első intézkedések

A századfordulóra a turizmus az Osztrák-Magyar Monarchia területén a magyar mezőgazdaság és a cseh nehézipar mellett a népgazdaság egyik jelentős tartóoszlopa lett (REDEN, A.S.1989). A kiegyvezést követő polgárosodás új korszakot nyitott a balatoni turizmus fellendülésében is. Keszthely komolyabb idegenforgalmi jelentőségre a többi Balaton parti településsel nagyjából egyidejűleg tett szert, elsősorban fürdője révén (SÁGI J.1902). Az első balatoni fürdőház és szálló Keszthelyen - a Kisfaludy gőzös első útjának évében - 1846-ban épült (BONTZ J. 1896). Festetics Tassilo gróf 1883-ban jókora Balaton parti területet adományozott örök használatra a településnek, amit egyértelműen az idegenforgalom fellendítése érdekében kívánt hasznosítani. 1895-ben lezáratta a fürdőhöz vezető utat, helyette inkább újat építtetett, hogy a parkban sétáló vendégeknek a robogó kocsik által felvert por ne okozzon kellemetlenséget (BONTZ J. 1896). A fürdőt 1869-től a Balaton-Fürdő Rt. kezelte (ZML V.1734.706), ám 1890-ben a település a részvényesektől átvette az üzemeltetést, fürdőbizottságot alapított és kijelentette „a város a balatoni fürdőt nem nyerekedés-tárgynak, hanem a város felvirágzása tényezőjének tekinti” (ZML V.1734.712).

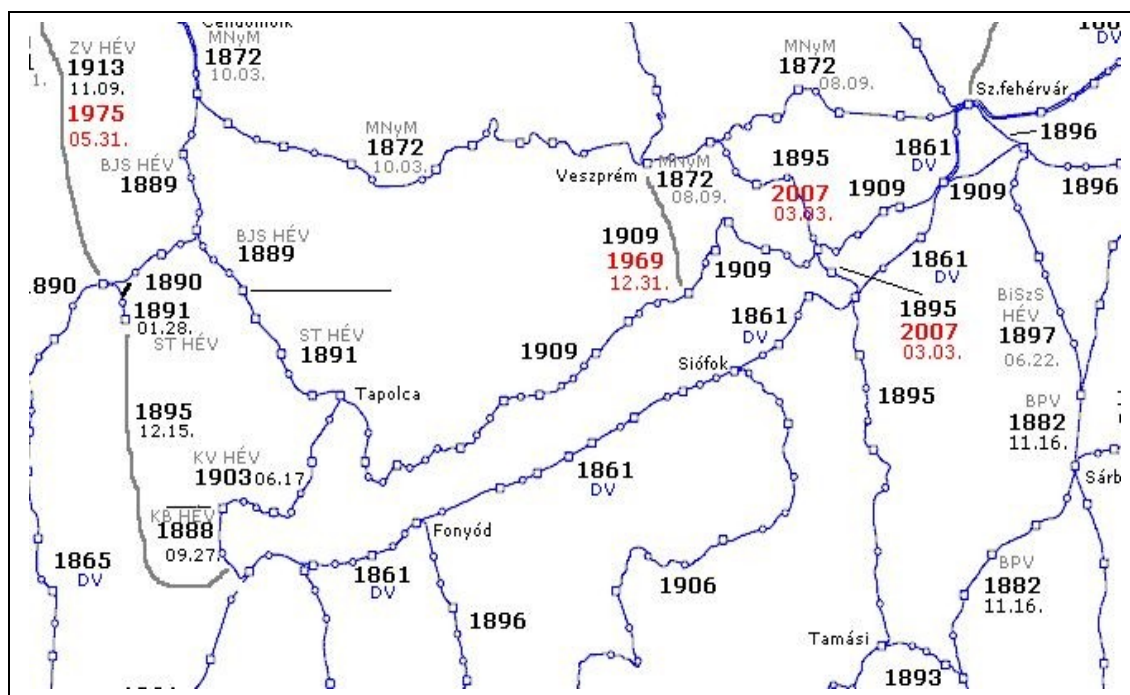
3.2. A keszthelyi idegenforgalom 1909. évi általános bemutatása

Száz évvel ezelőtt, 1909-ben Keszthely jogilag nagyközség, jellegét, szemléletét tekintve azonban város volt (*Egy város és egy falu*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.21. p.1), infrastruktúrája többé-kevésbé megfelelt a korabeli városokkal szemben támasztott elvárásoknak, számos elemében pedig egyenesen az idegenforgalom céljait szolgálta. Keszthelyen bérkocsi szolgálat (ZML V.1734.831), közvi-

lágítás (ZML V.1734.788) és villanytelep (ZML V.1734.789) is működött, korcsolyázó és csónakázó egyesület alakult (ZML X.213; ZML V.1734.840), gőzhajó kikötő épült (ZML V.1734.925), sőt egy állandó színház létesítése is napirenden volt (SÁGI J. 1909a; 1909b).

Keszthelyt azonban csak jelentős késéssel érte el a vasút – 1888-ban, Balatonszentgyörgy felől –, holott a Balaton déli partját követő pálya már 1861-ben elkészült, biztosítva a Budapest és Nagykanizsa közötti vasúti összeköttetést (ZML V.1734.777). 1909-ben került átadásra az északi vasútvonal, amely Tapolcát is érintette; bár a helybeliek összefogásával létrehozott „harmadrangú” minőségű vasútvonal már korábban létezett Keszthely és Tapolca között (SÁGI J.1909 g).

1. ábra. Magyarország vasúti térképe a vonalak megnyitási és bezárási éveinek feltüntetésével 1909.

Forrás: <http://www.idokep.hu/~szvdom/terk/Evszam.png>, utolsó letöltés 2010. április 10.

A település útjait a városi magisztrátus igyekezett ugyan állandóan karban tartani (ZML V.1734.783), de ez nem pótolhatta a vasutat. Miközben „a somogyi fürdőtelepek vendégei évről-évre” szaporodtak, addig Keszthelyen már 1905-ben a fürdővendégek számának jelentős csökkenéséről panaszkodott Hoffmann vendéglős, aki a versenyhátrány kialakulását abban látta, hogy Keszthelynek nem volt közvetlen vasúti összeköttetése a fővárossal (ZML V.1734.713). Ugyan naponként tíz vonatpár közlekedett Balatonszentgyörgy és Keszthely között, az átszállásokkal járó kényelmetlenség azonban nem szolgálta a vendégforgalom növekedését (SÁGI J. 1902). A Balatonvidéki

vasút turizmusra gyakorolt hatását nem lehet eléggé hangsúlyozni; Siófok is ennek köszönhető felvirágzását. Néhány évtized alatt, 1909-re nem csupán utolérte Keszthelyt a városiasodás terén, hanem több dologban meg is előzte azt, pl: „minden ház előtt aszfalt járda lesz Siófokon a faluban, már a nyáron” – írta meg a Keszthelyi Hírlap, hozzátéve, hogy Keszthelyen a legtöbb utcában „hajmeresztő állapotok vannak” (*Egy város és egy falu*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.21. p.1). Nem véletlenül követelt Sági János, a keszthelyi idegenforgalom egyik legaktívabb és legelkötelezettebb híve különvonatokat a Balatonhoz (SÁGI J.1909c), illetve az idényben sűrűbb és kiszámítható menetrendet (SÁGI J.1909g).

2. ábra. Magyar Királyi Államvasutak Hálózata 1909. nyári menetrendi térkép, részlet

Forrás: BALLA L. 2008

A fenti ábrán jól látható, hogy a Magyar Királyi Államvasutak mind a déli, mind pedig az 1909-ben megépült északi fővonala egyaránt elkerülte Keszthelyt, miközben a legtöbb jelentős Balaton parti település, mint Balatonfüred, Fonyód, Siófok, Balatonszentgyörgy fővonali kapcsolattal bírt a főváros felé. Minthogy a legnagyobb gondnak tartott közlekedés javítása, - a fővárossal történő közvetlen fővonali kapcsolat megteremtése - elsősorban a kormányzattól függött, ezért a megyei és országos szerveket a település nem szűnt meg ostromolni e kérdésben. 1909-ben e mellett Keszthely fejlesztési elképzeléseinek középpontjába a város tisztaságának, rendezettségének javítása, a fürdővendégek igényeinek minél teljesebb körű kiszolgálása került. „Fürdőnk látogatóinak számát

úgy szaporíthatjuk, ha azt a legkényesebb igényeknek is megfelelően berendezzük, úgy az állandó, mint a rövid tartózkodású vendégeknek is biztos és kényelmes helyet állítunk rendelkezésére” (ZML V.1734.713).

1. táblázat. A nevezetesebb balatoni és a fővárosi fürdők látogatottsága 1909-ben

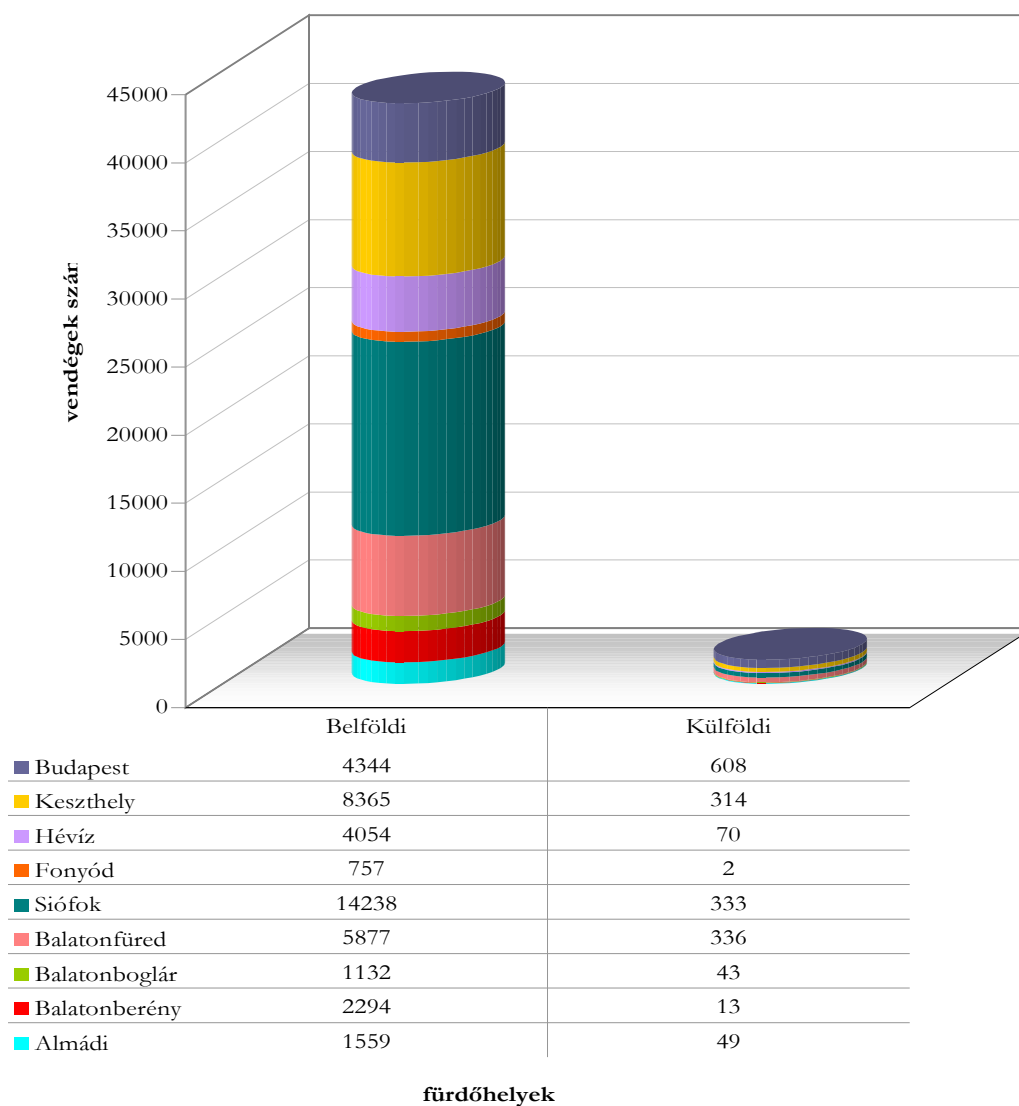
Fürdőhely	Állandó vendégek		Állandó összesen	Ideiglenes vendégek		Mindösszesen
	Belföldi	Külföldi		Belföldi	Külföldi	
Almádi	1011	30	1041	548	19	1608
Balatonberény	1732	13	1745	562	-	2307
Balatonboglár	842	19	861	290	24	1175
Balatonfüred	2886	92	2478	2991	244	6213
Siófok	4830	185	5015	9408	148	14571
Fonyód	670	2	672	87	-	759
Hévíz	3274	70	3344	780	0	4124
Keszthely	2443	88	2531	5922	226	8679
Budapest	3744	529	4268	600	79	4947

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 1909. Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1910, 84. oldala alapján készítette Törzsök A. 2010.

Az idegenforgalom 1909-ben – központi vagy regionális intézmények és programok híján – leginkább helyi szinten szerveződött, bár a helyi elképzelésekhez nyújtott állami támogatások természetesen nélkülözhetetlenek voltak (ZML V.1734.713). A Balaton partján fekvő valamennyi település, valamint a Magyar Földrajzi Társaság 1891-ben alakult Balaton Bizottsága és az 1909-től egyre aktívabb Balatoni Társaság sokat tett egyfajta egységes Balaton-kultusz megteremtéséért (ZML V.1734.713). Különösen igaz ez Keszthelyre, ahol szinte minden intézkedésnél, fejlesztésnél figyelembe vették a turizmus igényeit, amit bizonyít, az is, hogy itt jött létre a Balatoni Múzeum (ZML V.1734.909), amely 1908-ban a nagyszabású Balaton vidéki kiállításnak adott helyszínt. A Balaton nappal a „vízi járművek sürgés-forgásával, a víz sportjaival, napnyugtával a vízen [...] tündéri villamos kivilágítással, a víz káprázatos tündérestéivel, tűzijátékaival” igyekezett minél több látogatót vonzani (ZML V.1734.874). Keszthelyen az 1909-es évben minden és szinte mindenki kicsit az idegenforgalomnak volt alárendelve, még a laktanya miatt népszerű bordély bezárását is a fürdővendégre való tekintettel kezdeményezték (ZML V.1734.861). A vásárok, piacok helyszínének kiválasztásánál turisztikai szempontok domináltak (ZML V.1734.763), még a tűzörségnek is tekintettel kellett lennie a fürdők vendégeire (ZML V.1734.791), sőt a fiataloknak a német érettségi feladat gyanánt Keszthelyről és a Balatonról szóló szöveget kellett fordítani (ZML VIII.51.32.nr.134).

A keszthelyi idegenforgalom elsősorban belföldi, középosztálybeli kisgyermekes családokra számított (SÁGI J.1909f; ZML V.1734.713), ám nem mulasztott el egyetlen alkalmat sem, hogy határokon kívül is népszerűsítse a fürdővárost a külföldi lapokban, például az *Illustrierte Zeitung*ban közölt fényképekkel illusztrált cikkben (*A Balaton fényképei*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.5. p. 1).

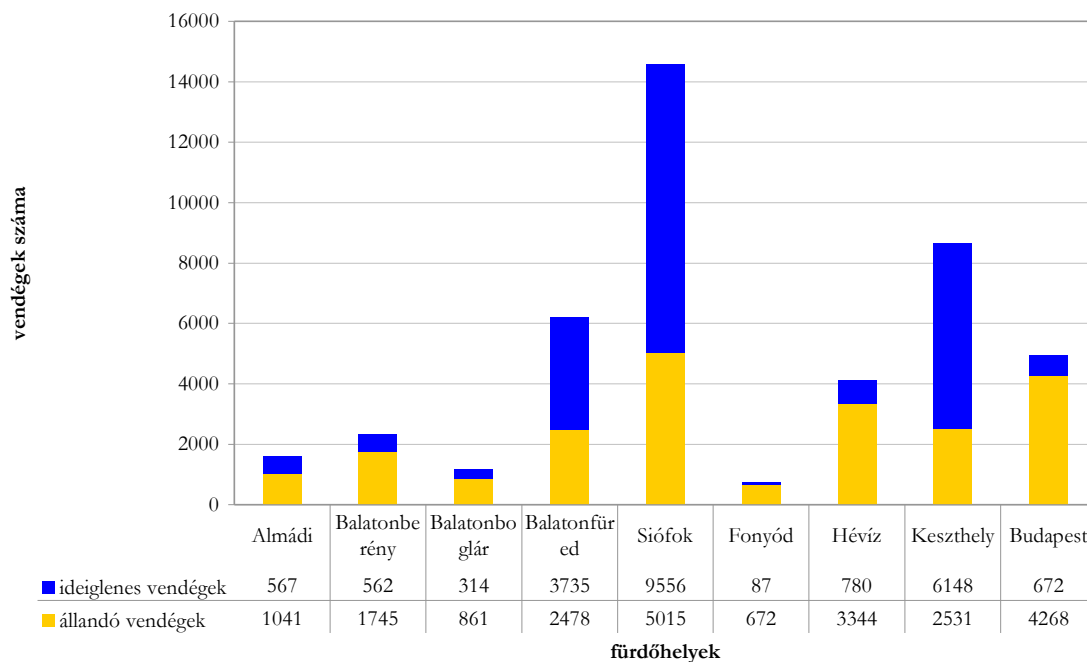
3. ábra. Nevezetesebb balatoni és a budapesti fürdőhelyek vendégforgalma 1909-ben (belföldi és külföldi)

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 1909. Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1910, 84. oldala alapján készítette Törzsök A.- Sipőcz M. 2010.

nyelemmel ellátott szoba a Balaton, illetve Hullám szállókban nem volt drága, ha a sétányra vagy a hegyekre nézett akkor is csak harmadával került többbe (SÁGI J.1902). Állandó vendégeknek – még a statisztikusok is – azokat tekintették, akik legalább egy hetet töltöttek a fürdőhelyen, azokat pedig, akik ennél kevesebbet, viszont legalább egy éjszakát, ideiglenes vendégeknek. A korabeli statisztikákból ugyan kitűnik, hogy nagyobb az ideiglenes vendégek száma, mint az állandóké, legalábbis a legnagyobb balatoni fürdőhelyeken, mint Balatonfüreden, Siófokon és Keszthelyen. A kisebb fürdőhelyek, mint Fonyód, Hévíz, Balatonboglár, Balatonberény és Almádi esetében ez éppen fordítva igaz, akárcsak a fővárosban, bár talán Almádi későbbi fellendülését jelezte előre, hogy az ideiglenes vendégek száma már nem kevéssel maradt el az állandókétól.

4. ábra. Nevezetesebb balatoni és a fővárosi fürdőhelyek vendégforgalma 1909-ben (állandó és ideiglenes)

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 1909. Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1910, 84. oldala alapján készítette Törzsök A. - Sipőcz M. 2010.

A két szigetfürdő a szállodák közvetlen közelében 140 öltözőfülkével, úszómesterrel és a kisdedeknek kialakított korlátokkal ellátott kosarakkal várta a vendégeket (SÁGI J.1902). A látogatóknak a városban összesen 220 szoba állt a rendelkezésére 1909-ben (*Keszthely-Hévíz gyógyfürdő*. In. Vasárnapi Újság 1909.15. p. 308), maga a Balaton szálló, „valóságos palota”, - 38 szobával rendelkezett.

Mindkét szállót ügyes kiszolgálás, jó konyha és kitűnő borok jellemezték (ZML V.1734.713). A fürdők berendezése talán elmaradt az olyan híres külföldi fürdőkétől, mint Karlsbad vagy Marienbad, - ez utóbbiban például „szénsavas, iszap-, gőz-, gáz-, elektromos és hőlégfürdő között lehetett válogatni” (REDEN, A.S.1989, p.182), - ám ahogy ez a balatonvidéki kiállításon megfogalmazásra került, maga a Balaton „a természeti szépségeknek olyan tündérországa, ahová idővel a külföldnek is csodálattal kell sereglenie” (ZML V.1734.874). A vendéglők teraszán naponként cigányzene szólt – zenedíj nélkül –, a két csónakházban „számos csónak, szandolin és vitorlás-hajó”, míg a parton tenisz pálya, a szállodákban pedig „tekeasztal, zongora” állt a látogatók rendelkezésére. A gyermekeket játszó-, labdázó helyek, illetve hinták várták. A Balaton vízén pedig ún. „velencei estéket” tartottak. Ilyenkor a part sétányát kivilágították, tűzijátékot rendeztek és kivilágított csónakokat biztosítottak a vendégeknek díjtalanul (SÁGI J. 1902).

Csáky Árpád „balatoni ingyen-fürdő” létesítését szorgalmazta a településen, amelytől az idegenforgalom további növekedését várta (CSÁKY Á.1909). Keszthely város 1909-ben a fürdő fejlesztésére – mindenekelőtt egy partszakasz feltöltésére és rendezésére – 400 000 korona kölcsön felvételét tervezte (ZML V.1734.713), ugyanakkor napirenden volt a hévízi gyógyfürdőben rejlő lehetőségek jobb kihasználása és a Hévíz és Keszthely közötti állandó közlekedés megteremtése helyi érdekű vasút által. 1909-ben Hévízen új gyógyterem, vendéglő és olvasóterem nyílt (*Keszthely – Hévíz gyógyfürdő*. In. Vasárnapi Újság 1909.15. p. 308).

3.2.1. A keszthelyi turizmus 1909-es SWOT analízise

Strenghts- Erősségek: <i>belső, pozitív tényezők</i>	Weaknesses- Gyengeségek: <i>belső, negatív tényezők</i>
<ul style="list-style-type: none">• Szép természeti környezet, kedvező természetföldrajzi adottságok, jó vízminőség• Kulturális értékek (múzeumok, épületek, Festetics kastély stb.)• Balaton• Fedett fürdőházak a parton• Korcsolyázás, vitorlázás, csónakázás lehetősége• Szemlélet: minden a turizmusnak van alárendelve• A város kezében van a turizmus fejlesztése, nem külső kézben	<ul style="list-style-type: none">• Az idény rövid volta• Marketing és reklám hiánya• Közlekedés (lassú és rossz vasúti közlekedés)• Minőségi szálláshelyek alacsony száma

Opportunities – Lehetőségek: <i>külső, pozitív tényezők</i>	Threats – Veszélyek: <i>külső, negatív tényezők</i>
<ul style="list-style-type: none">• Több szolgáltatás, több vendég ez hosszabb időt eredményez• Rendezvények (disznótorok, Vadász-társaságok, Csónakázó Egylet)	<ul style="list-style-type: none">• Bizonyos beruházásokhoz központi, kormányzati segítség kell• A versenytársak (Siófok, Füred) aktív marketingje• Monarchián belüli fürdőhelyek nagyobb népszerűsége

Forrás: KSH adatsorai és ZML szakanyagai alapján készítette: Sipőcz M. 2010.

4. A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓHOZ⁵ TARTOZÓ KESZTHELY IDEGENFORGALMA: 2009

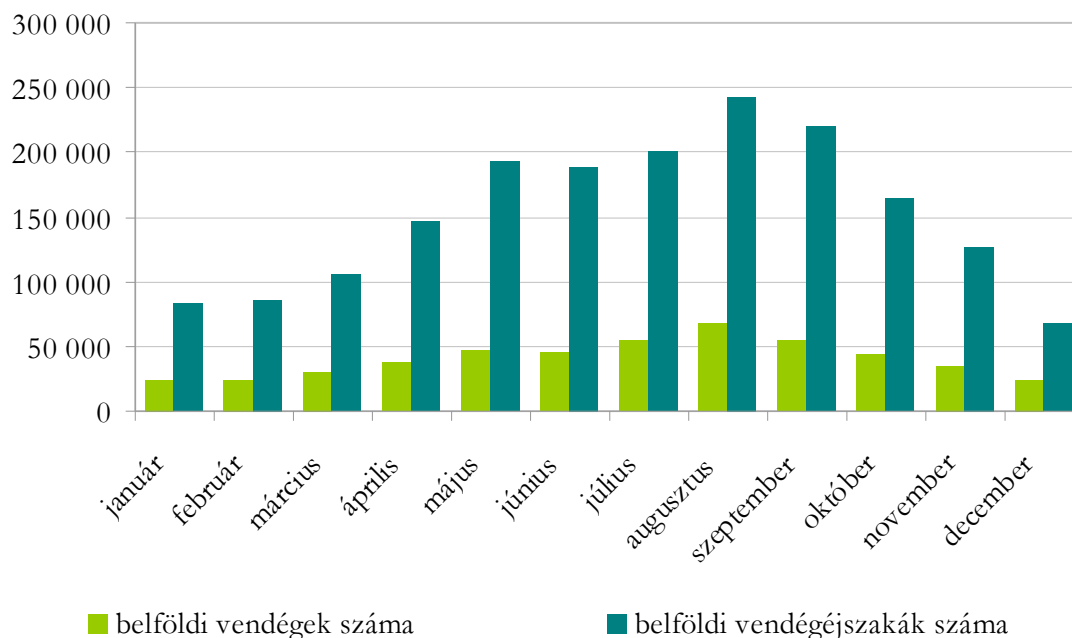
4.1. A Nyugat-Dunántúli Régió 2009-es idegenforgalmának főbb adatai

Az ország és a Balaton idegenforgalmára kétségkívül rányomja bélyegét a jelenlegi gazdasági recesszió, bár a Nyugat-Dunántúli Régióban, ahova Keszthely is tartozik az árbevételek 1,4%-kal nőttek az előző évhez képest: Keszthelyre a bevételek közel 51%-a jutott. 2009. első nyolc hónapjában a szállásfoglalások száma országosan 8,4-8,7%-kal esett vissza, ugyanakkor a Nyugat-Dunántúl helyzete volt a legkedvezőbb, az országos vendégforgalom ötöde itt realizálódott. Zala megyében a látogatók 93%-a „a szabadidő eltöltése céljából”, tartózkodik, ezen belül az egészségturizmus mintegy 38%-os arányt képvisel (*Nyugat-Dunántúl idegenforgalma – 2009. január-augusztus*. In: Statisztikai Tükör 2009.152. 2.p).

A teljes 2009-es évet tekintve mind a belföldi, mint a külföldi vendégek száma a Nyugat-Dunántúlon augusztusban volt a legmagasabb, ugyanez mondható el a vendégéjszakák számára is. (KSH. Idegenforgalmi évközi táblák - Nyugat-Dunántúl idegenforgalma 2009. január-december)

⁵ A Nyugat-Dunántúli Régió nem turisztikai, hanem tervezési-statisztikai régió.

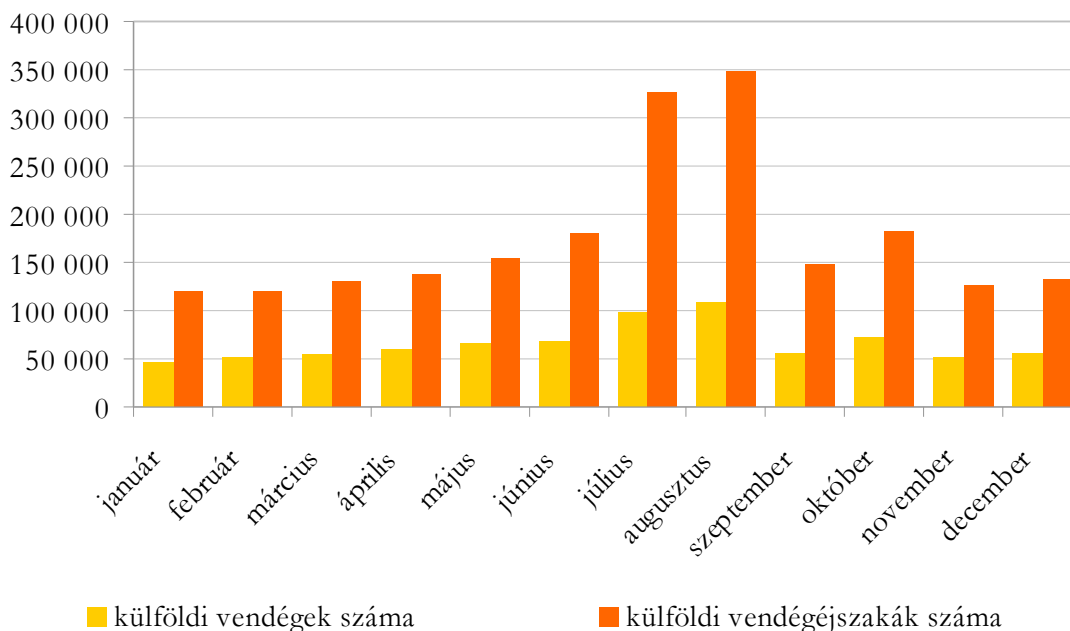
5. ábra. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Nyugat-Dunántúlon 2009, belföld

Forrás: KSH 2010. Idegenforgalmi évközi táblák - Nyugat-Dunántúl idegenforgalma, 2009. január-október – táblázatok alapján szerkesztette Törzsök A. - Sipőcz M.

„Jellemzően a minőségi szálláshelyek iránt volt nagyobb az igény. A Nyugat-Dunántúlon a vendégek az éjszakák háromnegyedét szállodákban töltötték, közülük a négycsillagos, a háromcsillagos egységek, valamint a gyógyszállók népszerűsége volt a legnagyobb. A vendégéjszakák száma ugyanakkor kiemelkedően nőtt az ötcillagos hotelekben, ezen belül a belföldi vendégek érdeklődése majd egynegyeddel növekedett” (TAR L. 2009). A vendégek negytizede érkezett külföldről, legnagyobb arányban Németországból, Ausztriából és Csehországból. A németek érdeklődése ugyan tovább csökkent, az osztrákoké azonban kismértékben, a cseheké pedig jelentősen nőtt, átlagosan Zala megyében 3,8 napot töltöttek egy szálláshelyen. (*Nyugat-Dunántúl idegenforgalma – 2009. január-augusztus*. In: Statisztikai Tükör 2009.152. 2.p).

6. ábra. A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Nyugat-Dunántúlon 2009, külföld

Forrás: KSH 2010. Idegenforgalmi évközi táblák - Nyugat-Dunántúl idegenforgalma, 2009. január-október – táblázatok alapján szerkesztette Törzsök A. - Sipőcz M.

A fenti táblázatból az is kitűnik, hogy a külföldiek legszívesebben a gyógyszállókat, négy csillagos, továbbá három csillagos szállodákat keresik fel. Általánosan jellemző, szinte trend a természetben történő nyaralás. Egész Európában növekedőben van az aktívan pihenők száma, a legjelentősebb utazási motívációk például a német lakosság körében a természetjárás (35%), aktív üdülés (22%), egészségturizmus (20%), wellness (19%) (GYURICZA B. 2009). A Balaton legfontosabb küldő országai között évek óta (ahogy ez az alábbi táblázatból is kiderül) első helyen Németország áll, melyet Ausztria követ.

3. táblázat. A Balaton legfontosabb küldő piacai és a jelen tanulmányban vizsgált küldő országok vendégforgalmának alakulása, 1998-2005

	1998				2005				2005/1998 (%)		2005-1998 (vendégéjszaka)	
	ország		Balaton		ország		Balaton		ország	Balaton	ország	Balaton
	vendégéjszakák száma	helyezés	vendégéjszakák száma	helyezés	vendégéjszakák száma	helyezés	vendégéjszakák száma	helyezés				
Németország	4 312 690	1.	2 267 896	1.	3 271 605	1.	1 387 828	1.	75,9	61,2	-1 041 085	-880 068
Ausztria	652 295	2.	242 886	2.	699 540	3.	253 089	2.	107,2	104,2	47 245	10 203
Dánia	170 097	12.	84 048	4.	261 302	9.	168 286	3.	153,6	200,2	91 205	84 238
Hollandia	482 446	3.	216 387	3.	390 881	6.	161 584	4.	81,0	74,7	-91 565	-54 803
Oroszország	247 476	8.	73 990	5.	180 872	15.	52 562	5.	73,1	71,0	-66 604	-21 428
Svájc	171 885	13.	40 535	7.	207 731	13.	51 617	6.	120,9	127,3	35 846	11 082
Csehország	73 870	21.	25 830	10.	164 075	17.	33 107	7.	222,1	128,2	90 205	7 277
Belgium	111 089	19.	31 319	9.	146 676	18.	32 540	8.	132,0	103,9	35 587	1 221
Franciaország	201 985	9.	11 062	15.	342 577	8.	28 421	9.	169,6	256,9	140 592	17 359
Lengyelország	475 721	4.	51 411	6.	249 519	11.	27 107	10.	52,5	52,7	-226 202	-24 304
Nagy-Britannia	328 351	7.	32 905	8.	814 414	2.	21 325	11.	248,0	64,8	486 063	-11 580
Olaszország	379 971	6.	16 982	11.	590 778	4.	21 206	12.	155,5	124,9	210 807	4 224
USA	458 084	5.	7 481	19.	503 604	5.	14 203	13.	109,9	189,9	45 520	6 722
Szlovákia	73 117	25.	15 120	13.	97 211	21.	12 864	14.	133,0	85,1	24 094	-2 256
Svédország	142 794	17.	16 503	12.	181 322	14.	11 097	15.	127,0	67,2	38 528	-5 406
Spanyolország	209 854	10.	1 786	23.	344 859	7.	2 728	22.	164,3	152,7	135 005	942
Belföld	6 778 163	-	1 398 415	-	8 688 585	-	2 003 685	-	128,2	143,3	1 910 422	605 270
Külföld	10 137 686	-	3 239 547	-	10 646 165	-	2 351 266	-	105,0	72,6	508 479	-888 281
Összesen	16 915 849	-	4 637 962	-	19 334 750	-	4 354 951	-	114,3	93,9	2 418 901	-283 011

Forrás: KSH (2005 előzetes adatok)

A legtöbb külföldi vendég 2009-ben is az Európai Unió területéről, döntően Németországból és Ausztriából érkezett hazánkba, ezen belül pedig Zala megyébe. A megyében a vendégek száma és az eltöltött vendégéjszakák alapján mindenképpen ki kell emelnünk Csehországot és Oroszországot, ugyanakkor érdemes megemlíteni továbbá Lengyelországot, Szlovákiát, valamint Ukrajnát.

4. táblázat. A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalma országok szerint Zala megyében, 2009

Ország	Vendégek száma	Vendégéjszakák száma	Előző év azonos időszaka = 100,0 vendégek	Előző év azonos időszaka = 100,0 vendégéjszakák	Átlagos tartózkodási idő
Külföldi vendégek összesen	483 985	1 824 767	100,5	99,2	3,8
Ebből:					
Európai Unió országai együtt	426 723	1 625 781	100,5	99,3	3,8
Ausztria	129 734	430 850	102	103	3,3
Belgium	3 946	17 202	96,4	103,1	4,4
Bulgária	1 557	2 411	125,7	135,2	1,5
Csehország	62 688	193 438	144,4	143,1	3,1
Franciaország	6 881	20 680	93,6	97,3	3
Hollandia	8 743	29 435	85,1	84,2	3,4
Lengyelország	9 818	24 629	112,9	106,3	2,5
Nagy-Britannia	5 301	15 111	72,5	69,7	2,9
Németország	119 969	737 478	92,7	91,7	6,1
Olaszország	16 061	36 577	102,5	109,8	2,3
Románia	31 944	40 354	74,2	72,5	1,3
Szlovákia	16 350	38 617	160,8	163,7	2,4
Szlovénia	3 681	8 640	91,3	87,2	2,3
Horvátország	1 449	2 877	71	64,9	2
Oroszország	8 790	56 069	109,2	116	6,4
Svájc	8 785	52 750	95,6	92,8	6
Szerbia	1 433	2 704	107,4	112,7	1,9
Ukrajna	16 966	26 559	166,2	118,1	1,6
Egyesült Államok	3 108	9 580	78,8	66,5	3,1
Izrael	1 311	11 323	107,8	145,1	8,6
Kanada	920	2 510	73,4	58,5	2,7
Kína	3 456	4 799	99,9	99,6	1,4

Forrás: KSH 2010. Idegenforgalmi évközi táblák – Nyugat-Dunántúl idegenforgalma alapján szerkesztette Törzsök A.

Egybecseng a KSH adataival Tar Lászlónak a Nyugat-Balaton Turisztikai Iroda vezetőjének tapasztalata. „A külföldi vendégek, elsősorban a németek – egészítette ki a KSH adatait Tar László -, kimondottan előnyben részesítik a kertesebb, zöldebb, jobb felszereltségű apartmanokat, ahol nemcsak úszómedence hanem mosogatógép is van, míg a belföldi vendégeknél az elsődleges az ár, sok esetben az egyszerűbb, olcsóbb szálláshelyeket keresik”(TAR L. 2009).

4.2. A keszthelyi idegenforgalom 2009. évi általános jellemzése

Napjainkban Keszthely infrastruktúrája megfelel a városokkal szemben támasztott követelményeknek. A város kiterjedése, kiépítettsége természetesen messze felülmúlja a száz évvel korábbi viszonyokat (MÜLLER R. 2005), a turisták egyaránt elérik a települést közúton, vasúton és hajón, sőt az egyre növekvő forgalmú sármelléki repülőtér megnyitásával köszönhetően immáron repülőgépen is (*Keszthely Város Képviselőtestületének, valamint Turizmus és Külkapcsolatok Bizottságának jegyzőkönyvei* 2009. Ined).

A belföldre és külföldre irányuló balatoni marketingtevékenység alapján nehéz lenne egyértelműen meghatározni Keszthely idegenforgalmának potenciális célcsoportjait, hiszen a hirdetések, reklámriportok minden korosztályt és társadalmi réteget igyekeznek megcélözni. Nyilvánvaló, hogy a belföldi turizmus térnyerése csak részben pótolhatja az elveszett német vendégeket (TEMESI H. 2009), akik jellemzően többet költenek honfitársainknál és többnyire nem az átlagos 3,8 napot, hanem 6 napot töltenek el a városban. A marketingtevékenység nyomán azonban úgy tűnik Keszthely „egyrészt a fiatal családok üdülőhelye, akiknek gyereke általában 6-14 év között van”, másrészt sokat nyújt az egyedülálló fiataloknak, „a fiatal pároknak, akik nem rendelkeznek gyerekkel és előnyben részesítik az aktív nyaralást vagyis lovagolni, szörfözni, biciklizni, vitorlázni akarnak” (TAR L.2009).

Keszthelyen a turisztikai szolgáltatások bősége várja a vendégeket. A fürdési lehetőségek (balatoni, medencés) és az igényes éttermek mellett a legkülönbözőbb sportágak gyakorolhatók, igénybe vehetők wellness szolgáltatások, létezik strandkönyvtár és létrejött a balatoni elsősegélynyújtó szolgálat is (*Strandkönyvtár a Balaton partján.; Elindult a balatoni elsősegélynyújtó szolgálat.* In. Monitor XVII.13. p. 5). A városban látnivalók, múzeumok (Balatoni Múzeum, Babamúzeum, Georgikon Majormúzeum, Kastélymúzeum), a város környékén pedig túraútvonalak és kiépített kerékpárutak várják a vendégeket (SÁMEL J. – TEMESI H. 2009b; HORVÁTH Á. 2009). A település jó adottságokkal rendelkezik mind a szabadidős, mind az aktív, mind pedig a konferenciaturizmus terén (*Keszthely város és térsége turisztikai marketing terve 2005-2007*), adottságait azonban valószínűleg nem kellőképpen aknázza ki, amit bizonyít, hogy a „kedvenc balatoni helyem” felmérésben a középmezőnyben szerepel, Siófok mögött messze elmaradva (*Keszthely Város Képviselőtestületének, valamint Turizmus és Külkapcsolatok Bizottságának jegyzőkönyvei* 2009. Ined). Keszthely ugyan nincs rajta a tíz legforgalmasabb turisztikai desztináció listáján, ahol Siófok a negyedik, ám a befizetett idegenforgalmi adó tekintetében 2004-ben a tizedik volt (MICHALKÓ G. 2007).

4.2.1. Kérdőíves tájékozódás a Keszthelyen nyaraló turisták körében

A kétszáz fő bevonásával Keszthelyen készített nem reprezentatív nyílt végű kérdőíves felmérésünk során nyolc alapvető kérdésre adhattak választ magyar, német vagy angol nyelven:

5. táblázat. A nyílt végű kérdőívre adott jellemző válaszok

	Kérdés	A kérdésre adott jellemző válaszok
1.	Miért jön szívesen Keszthelyre?	- „Keszthely ist sehr liebe Stadt” (Keszthely nagyon kedves város) - „Uns gefällt es hier” (Tetszik itt) - „Nosztalgiából”; „A Balaton miatt”; „Még nem voltunk itt”; „A Festetics Kastély miatt”
2.	Mennyire elégedett a strand szolgáltatásaival?	- „Ja” (Igen) - „A belépő lehetne olcsóbb a strandon”; „A tisztaság sem mindig a legjobb a városban”; „A ruhatárban már két éve nincs akasztó”; „Elégedettek vagyunk jó négyes”
3.	Okoz-e gondot Keszthelyen a parkolás?	- „Nein” (Nem) - „Bin mit Zug da!” (Vonattal jöttem) - „Kevés a parkoló”; „Az automaták sokszor túl távol vannak”; „A parkolási díj magas”
4.	Elégedett-e a kulturális kínálattal és szórakozási lehetőségekkel?	- „Ja, die Programme sind in Ordnung” (Igen, a programok rendben voltak) - „A kulturális lehetőségekről regényt lehet írni”; „A szórakozással is elégedettek vagyunk”; „A fesztiválon több résztvevő lemondta a felépését, csalódtunk”
5.	Milyennek tartja a vendéglátást, a város tisztaságát és közbiztonságát?	- „Ist in Ordnung” (Rendben van) - „Die Gastronomie ist sehr gut, die Sanberkeit ist noch immer Problematisch” (A gasztronómia nagyon jó, de a tisztasággal még mindig problémák vannak) - „Gazdag az éttermek kínálata”
6.	Nyaraló vendégként, turistaként mit hiányol Keszthelyen?	- „Beleuchtung” (Világítás) - „Az éjszakai nyugalmat hiányoljuk”; „Rossz a közvilágítás”; „Nem tetszik, hogy nincs szabadidős lehetőség belépő nélkül”
7.	Milyen változásra lenne szükség, hogy jobban érezze magát Keszthelyen?	- „Keine” (Nincsen) - „Szeretném ha a Balaton vizét reggelente takarítanák”; „Élénkebb sportéletet”; „A sétálóutca biztonságára éjszaka is figyelni kellene – persze nappal is”
8.	Tervezi-e, hogy jövőre visszatér Keszthelyre?	- „Ja” (Igen) - „Minden évben itt nyaralunk, a Hotel Bacchust választjuk”; „Igen visszatérünk jövőre is”; „Még nem tudom lesz-e elég pénzünk”; „Igen, sokat fürödtünk, de a városból még keveset láttunk”

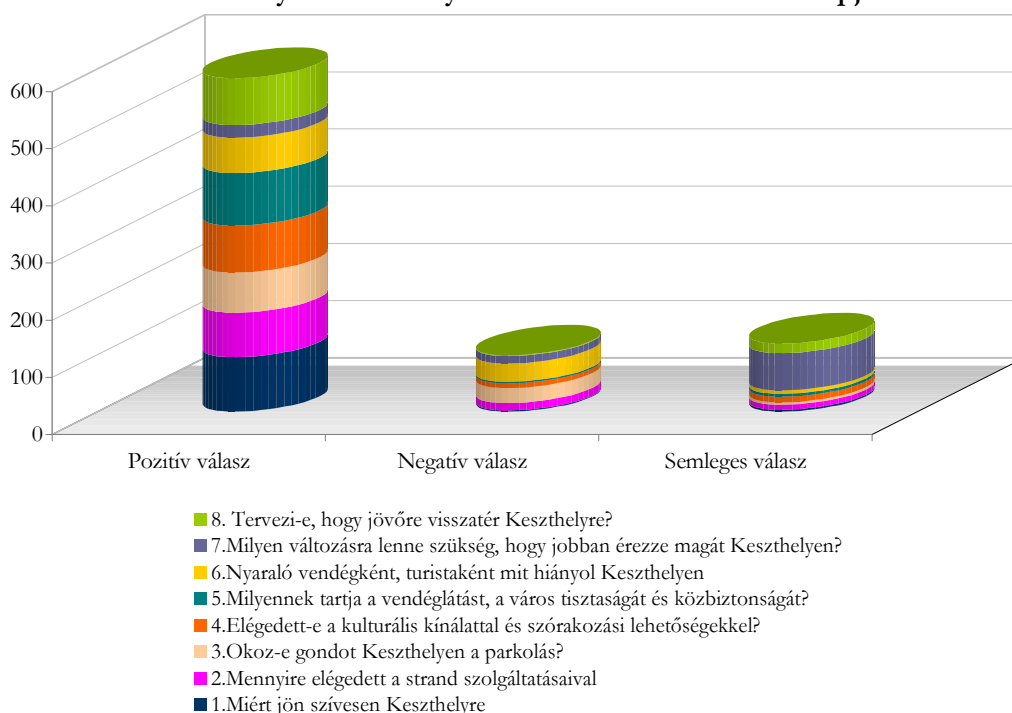
Forrás: A kérdőívek alapján készítette Törzsök A.

A megkérdezettek 98%- a magyar nyelven válaszolt, ami a belföldi turisták lényegesen nagyobb arányú jelenlétét mutatja.

A nyílt végű kérdőíveknek vitathatatlan előnye, hogy nem szorítja a válaszadót korlátok közé, így egy-egy adott témáról megismerhetővé válik a kérdőív kitöltőjének valódi véleménye, ugyanakkor – a zártvégűekhez képest – érezhetően nehezebbé teszi a feldolgozást és eredménykiértékelést. Zártvégű kérdőív esetén talán sohasem derült volna ki, hogy sokan szeretnének jobb közvilágítást, hiszen rendszerint ez a feleletválasztós kérdőívekből általában kimarad. A nyílt végű kérdőív révén nem csupán az derült ki, hogy a parkolás okoz némi gondot a városban, hanem az is, hogy a parkolási díjakat még a német nyelven válaszoló vendégek is magasnak tartják. A fenti vizsgálat ugyanakkor nem törekedett teljes körűsége sem a válaszadók, sem pedig a lehetséges kérdések számának maximalizálásával. A kérdések megfogalmazásánál külön szempont volt, hogy összhangban legyenek e munka kiindulópontjaival.

A válaszokban rejlő értékítéleteket (pozitív, negatív, semleges) a következő ábra szemlélteti:

7. ábra. Keszthely értékelése nyolc kérdésre adott válaszok alapján 2009.

Forrás: Kétszáz fő bevonásával Keszthelyen készített nem reprezentatív nyílt végű kérdőíves felmérés, készítette Törzsök A. - Sipócz M. 2009.

A vizsgálat eredményeinek megbízhatóságát mutatja, hogy az apartmanokban és a négy különböző szállodában hasonló válaszok születtek, ugyanakkor e válaszok összhangban voltak a helyi és megyei sajtóban leírtakkal, illetve Keszthely város különböző szintű testületeinek és bizottságainak véleményével és a jelenkori forrásokkal.

A jelenlegi keszthelyi fejlesztési elképzelések főbb pontjai a minőségi szálláshelyek kialakítása (melyet az önkormányzat adókedvezménnyel is támogatna), a város épített környezetének rendezése; különös tekintettel az Amazon szállóra, a szabadtéri színpadra, a két balatoni szállodára, a Hülámra és a Balatonra, a sportlétesítményekre. Fontos feladat továbbá a strandfejlesztés (mederkotrás és további medencék építése), a Fő tér rekonstrukciója, de távlati célként felmerül egy élmény vagy termálfürdő létrehozása is, ami hozzájárulna a szezon meghosszabbításához. A fő célok között szerepel az öko- és az egészségturizmus fejlesztése is (*Keszthely város és térsége operatív turisztikai marketing terve*), amely összhangban van a jelenlegi (2007-2013) Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia prioritásaival (KOVÁCS M. 2009). Kétségtől komoly lehetőségek rejlenek a városok és falvak együttműködésében is (*Keszthely város és térsége operatív turisztikai marketing terve; Balatoni városok összefogása*. In: Monitor XXVII.20. p.10).

A balatoni, ezen belül a keszthelyi idegenforgalom fellendítésén számos szervezet munkálkodik folyamatosan, mint a Magyar Turizmus Zrt., Balaton Fejlesztési Tanács, Nyugat-Balatoni Térségmarketing Kht., Keszthely és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás, Keszthely város és az egyre élénkebb tevékenységet folytató, különböző szintű turisztikai desztináció menedzsmentek (HORKAY N. 2009), melyek közül a jövőben várhatóan fontos szerephez jut a Keszthelyi Önkormányzat Helyi TDM Szervezete.

4.2.2. A keszthelyi turizmus 2009-es SWOT analízise

Strenghts- Erősségek: <i>belső, pozitív tényezők</i>	Weaknesses- Gyengeségek: <i>belső, negatív tényezők</i>
<ul style="list-style-type: none">Szép természeti környezet, kedvező természetföldrajzi adottságok, jó vízminőség melyek összekapcsolhatók számos turizmussággal: vízi turizmus, vadászturizmus (belföldi vadászok), örökségturizmus (templomok, kastélyok, kúriák), falusi turizmus, rendezvényturizmus: néphagyományok, fesztiválok, sportrendezvények, konferenciaturizmus, üzleti turizmus fellendülése az elmúlt években, lovas turizmus, osztálykirándulások, Keszthelyi-hegység: kiránduló	<ul style="list-style-type: none">Idényjelleg (nincs olyan szolgáltatás és programsorozat, amely ténylegesen meghosszabbítaná az idényt)Kevés és nem összehangolt a marketingAnyagi forráshiány; térségi szervezetek (civil, önkormányzat) alulfinanszírozottakPolitikától, közigazgatástól való kiszolgáltatottságNincs fedett fürdőház, a szeles partszakasz ellensúlyozására

<p>útvonalak, erősödik a gasztronómiai és borturizmus népszerűsége. stb.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jó a közúti megközelíthetősége • Kulturális értékek (múzeumok, épületek, Festetics kastély stb.) • Adottak az aktív pihenés feltételei • Szellemi kapacitás, szaktudás • A meglévő kerékpárút hálózat • Balaton 	<ul style="list-style-type: none"> • Minőségi szálláshelyek hiánya • A Balaton-parti települések összefogása gyenge • Infrastrukturális hátrányok, hiányok, tömegközlekedés fejletlensége, parkolóhelyek hiánya • A specializáció hiánya • Téli programok hiánya (pl. disznóölés, balatoni korcsolyázáshoz kapcsolódó szolgáltatások, programok)
<p>Opportunities – Lehetőségek: <i>külső, pozitív tényezők</i></p>	<p>Threats – Veszélyek: <i>külső, negatív tényezők</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Régiós, kistérségi összefogás, együttműködés, pl. közös fürdőbérlet Hévízzel • Más szervezetekkel való együttgondolkodás • Minőségi szálláshelyek létrehozása (4 csillagos szálloda létesítése, wellness szolgáltatással a mai igényekhez igazodva) • Fedett fürdőházak létesítése a parton • Termálfürdő építése • Magánzállások bővítése a térségben a falusi turizmus fellendítésére • Belföldi turizmus fellendülése • Konferenciaturizmus erősítése jobb szervezéssel, több szolgáltatással • Szemléletváltás: a turizmus fontosságának, a városra gyakorolt hatásának tudatosítása a lakosságban és vezetőkben • A kereslet eltolódása az aktív pihenés (kerékpározás, lovaglás, vitorlázás, korcsolyázás, falusi üdülések) felé. Kerékpárutak bővítése, javítása, fejlesztése • Az üzleti utazások, a konferencia és kongresszusi turizmus népszerűségének növekedése. • Erősödik a preventív, egészségtudatos üdülések aránya. • Erősödik a kulturális utazási motiváció • Erdei iskolák, tanösvények, pihenőhelyek, zöld utak kialakítása, környezettudatos nevelés, Nemzeti Parkokkal való 	<ul style="list-style-type: none"> • A válság miatt kevesebbet költenek a vendégek, csökken az egy helyen eltöltött napok száma • Hévíz közelsége, elszívó ereje • Budapesttől való távolság • Fiatalok elvándorlása a térségből (vállalkozási kedv csökken). • Magyarország, mint turisztikai desztináció vonzereje csökken • Szúnyoginvázió, kullancsvészély • Pályázatok hiánya a régióban, ill. az önkormányzatok forráshiánya a pályázatokhoz • Kerékpárutakhoz kapcsolódó szolgáltatások hiánya

együttműködés

- A keszthelyi turizmushoz kapcsolódó internetes oldalak fejlesztése, informatív, naprakész állapota
- Egyediség hangsúlyozása
- A helyi TDM szervezet további fejlesztése

Forrás: KSH adatsorok, Keszthely város különböző szintű testületeinek és bizottságainak szakanyagai, illetve saját kutatás alapján készítette Törzsök A. 2010.

5. 1909 ÉS 2009 IDEGENFORGALMI JELLEMZŐINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Áttekintve Keszthely 1909. és 2009. évi általános és idegenforgalmi helyzetét, az idény jellemzőit, az igénybe vehető szolgáltatásokat és a város fejlesztési terveit nem egy rokon vonás tűnik fel.

Alapvető elmozdulás következett be az átlagosan egy helyen eltöltött vendégéjszakák számát tekintve, általánosságban megállapítható, hogy az átlagos tartózkodási idő az elmúlt száz évben csökkent, változtak ugyanis az utazási szokások és lehetőségek. 1909-ben még a vendégek közel harmada legalább egy hetet vagy még annál is többet töltött el Keszthelyen és országosan is jellemző volt még, hogy a vendégek a teljes idényt vagy annak nagy részét ugyanazon fűrdőhelyen töltötték el, emiatt is lehetett indokolt a korabeli statisztikákban az állandó és ideiglenes vendégek elkülönítése. 2009-re ez a két kategória (állandó, illetve ideiglenes vendég) eltűnt, viszont minden statisztikában feltűnik a vendégéjszakák száma, mint 1909-ben még nem bevett kategória, amely alapján könnyedén kiszámolható az egy helyen töltött vendégéjszakák száma is. Ez utóbbit úgy kapjuk meg, hogy a vendégéjszakák számát osztjuk a vendégek számával. 2009-ben ez a mérőszám Zala megyében 3,9 volt, de megkísérelhetjük megbecsülni 1909-re vonatkozóan is. Azt tudjuk, hogy 1909-ben Keszthelyen az állandó vendégek száma (akik legalább egy hetet töltöttek a városban) 2531 volt, az ideiglenes vendégeké (akik egy hétnél kevesebb időre, de legalább egy vendégéjszakára megszálltak Keszthelyen) 6148 volt. A minimális vendégéjszakák számát ezekből az adatokból teljes bizonyossággal megállapíthatjuk, ehhez mindössze az állandó vendégek számát kell megszoroznunk héttel és hozzáadnunk az ideiglenes vendégekét, így kijelenthetjük, hogy 1909-ben Keszthelyen a vendégéjszakák száma nem lehetett kevesebb, mint 23865, az átlagos tartózkodási idő sem lehetett 2,7 napnál kevesebb. Valószínűleg közel járunk az igazsághoz, ha feltételezzük – már csak a korábban megemlített rossz menetrend és a korszak utazási szokásainak ismeretében –, hogy az átlagos tartózkodási idő többszöröse lehetett ennek a számnak.

1909-ben a fogyasztói igények, illetve lehetőségek még nem váltak annyira élesen külön kategóriákra, mint napjainkban, így gyakoribbak voltak a mindenki számára elérhető szolgáltatások, mint a zeneszolgáltatás, a „velencei esték”, a bárki számára látogatható estélyek, mulatságok, egyéb rendezvények. 2009-ben inkább jellemző volt a szolgáltatások specializálódása és részben a magasabb költségigényből fakadóan díjkötelessé tétele. 2009-ben a Balaton önmagában már nem jelentett elegendő vonzerőt, ezért a fürdőn kívül szükségszerű volt a szolgáltatások széles spektrumát nyújtani a vendégeknek (sportolási lehetőség, kulturális kínálat, igényes gasztronómia, gyógyvíz, wellness szolgáltatás, szórakozási lehetőség stb).

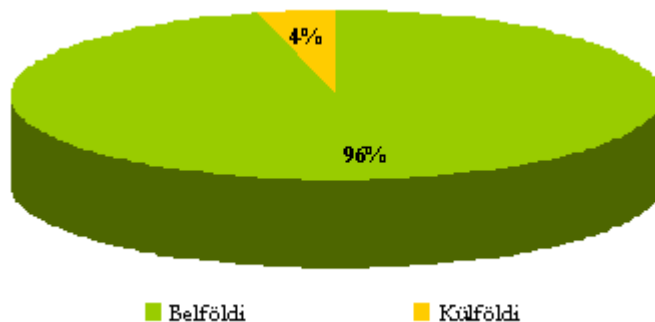
A minőségi szálláshelyek iránti tartós kereslet, a szolgáltatások széles palettája vagy a fürdővendégek minél teljesebb körű kiszolgálásának igénye, Hévíz és Keszthely villamossal történő összekötése éppúgy napirenden van, mint száz évvel ezelőtt.

Míndezek alapján már számos következtetés vonható le, így a keszthelyi turizmus 1909-es, valamint 2009-es helyzetét SWOT analízis formájában is fel lehet vázolni. Az analízis bemutatja a keszthelyi turizmus jelenlegi helyzetét, előnyöket, hátrányokat, további lehetőségeket és azokat a negatívumokat melyek veszélyt jelentenek, illetve jelentettek. Egy városnak nagyon fontos, hogy felismerje kik a versenytársai, továbbá a versenytársaival szembeni erősségei, hiszen ezeket érdemes kihasználni. A döntéshozóknak minden korban fel kell ismernie, kik azok a turisták akikért érdemes „harcba szállni”. Az elemzés során figyelembe vettük Keszthely piaci helyzetét, a gazdasági-, társadalmi-, kormányzati struktúráit melyek külön-külön, de együttesen is hatást gyakorolnak a turizmusra.

A két elemzést összevetve alapvető különbségekre bukkanunk. Megállapíthatjuk, hogy száz évvel ezelőtt más volt az elsődleges célcsoport, mint napjainkban. 1909-ben erős belföldi, csekély külföldi jelenléttel számoltak, míg 2009-ben kiemelt szempont a külföldi turisták igényeinek kiszolgálása. Keszthelyen a külföldi vendégek mindössze négy százalékát adták a teljes vendéglétszámnak 1909-ben.

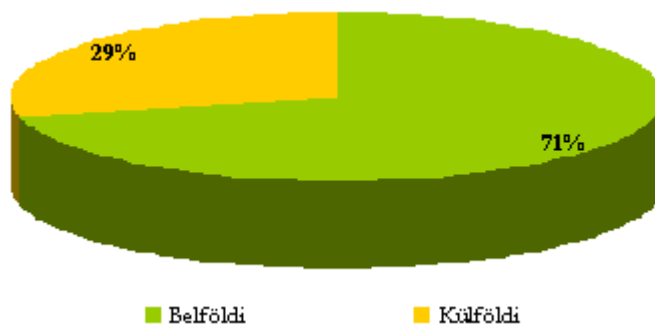
2009-ben a vendégforgalomnak jóval nagyobb százalékát adták a külföldiek, mint 1909-ben, mind a kereskedelmi, mind pedig a magán szálláshelyeken, amit az alábbi két diagram is jól mutat.

8. ábra. A vendégforgalom megoszlása 1909

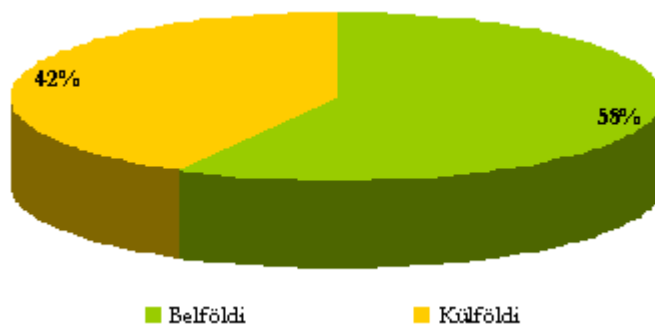
Forrás: ZML adatai alapján készítette Törzsök A. 2010.

9. ábra. Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma Keszthelyen 2009

Forrás: Nyugat Balatoni Turisztikai Iroda Kft. adatai alapján készítette Sipőcz M. 2010.

10. ábra. Magán szálláshelyek vendégforgalma Keszthelyen 2009

Forrás: Nyugat Balatoni Turisztikai Iroda Kft. adatai alapján készítette Törzsök A. 2010.

Érdeemes összevetni a két elemzést abból a szempontból is, hogy számos tényező 1909-ben az erősségek között szerepel, amelyek 2009-ben a gyengeségek között találhatók. Megállapíthatjuk, hogy alapvető változás következett be az utazási szokásokban; nem csupán hazai, hanem világviszonylatban is, amit német (GYURICZA B. 2009), osztrák (KOVÁCS B. 2009), cseh (SZIRÁNYI A. 2009) példák is bizonyítanak. A turisták utazási motivációi manapság már igen összetettek, egyik évről a másikra módosulhatnak (MICHALKÓ G. 1999). Olyan tényezők is befolyásolják, mint például a mozi-filmek hatása, amely bizonyítottan akár háromszáz százalékos forgalomnövekedést is indukálhat (SULYOK J. 2009).

Lényegi különbség továbbá, hogy az idegenforgalom ügye 1909-ben még az egész város lakosságának talán legfontosabb kérdés volt, míg 2009-ben a keszthelyi polgárok számára fontos ügy maradt továbbra is, ám száz évvel ezelőtti kivételes helyzetét már elveszítette. Az 1909-ben virágzó Balaton-kultusz, melynek hatására a város és lakosai szinte mindent alárendeltek a turizmus érdekeinek mára a múlté, olyannyira, hogy a városnak anyagilag is támogatnia kell egy-egy patinás épület felújítását, csak így tudja elérni annak fennmaradását (*Keszthely város és térsége operatív turisztikai marketing terve*). Az olyan alulról építkező, az idegenforgalmat támogató kezdeményezésekre, mint a keszthelyi Nők a Balatonért Egyesület vagy a Balatonfüredi Turisztikai Egyesület (ANTAL B. 2009) nagy szükség van.

Alapvető különbség mutatkozik a marketingtevékenység koordinálásában és megvalósításában. Míg 1909-ben ez még a város feladata, mondhatni szívügye volt, a központi kormányzat csak támogatásokat nyújtott az elképzelésekhez, addig jelenleg a hazai turizmus marketingjét, regionális, illetve méginkább központi intézményekből irányítják. A balatoni turizmus rövid távú céljaiként ugyanakkor a „gazda szerepkör” érdemi betöltését jelölték meg 1999-ben is (PUCZKÓ L. – RÁTZ T. 2001), melyet 1909-ben még Keszthely ténylegesen birtokolt. Előremutató napjainkban ugyanakkor az a törekvés, amely más térségek, akár külhoni, pl. osztrák (ASZTALOS Z. 2009), dél-tiroli (SEMSEI S. 2009), akár belföldi, pl. siófoki (HALÁSZ K. 2009), veszprémi (LÓRINCZ K. 2009) tapasztalatainak megismerésére és felhasználása irányul.

Érdekes, hogy 2009-ben is felmerült az 1909-ben működő fedett fürdőházakhoz hasonló fürdők létesítésének igénye, mivel „egy fürdőhelyen a szezon az határozza meg, hogy hány hónapig használható a fürdő. Keszthelyen kizárólagosan csak a balatoni strand van, a szél miatt sokan még 26 fokban sem szívesen mennek be a strandra. Ha abban történe változás, hogy a kabinokat vagy egy részüket úgy alakítanák át, hogy szélvédett helyen menjenek be, jöjjenek ki a vendégek, a szezon hosszabb lehetne.” (TAR L. 2009).

A Balaton, a Keszthelyi-öböl és maga a város a turizmus tekintetében is a számtalan lehetőséggel rendelkezik. A lehetőségekből ötleteknek kell születni, amelyekben nincs is hiány, de megvalósításuk számos akadályba ütközik. A legfőbb gátló tényező sajnos az anyagi bázis hiánya, amely befolyásolja mind a keresletet, mind a kínálatot. Ha e téren pozitív változás mutatkozna - minden valószínűség szerint - a turizmus Keszthely és a térség gazdasági multiplikátorává válhatna.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- *A Balaton fényképei.* In: Keszthelyi Hírlap 1909.5. p. 1.
- *A Balaton turizmusának fejlesztési koncepciója és programja.* In: Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám pp. 54-58.
- A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a Nyugat-Dunántúlon 2009. In: www.ksh.hu; Idegenforgalmi évközi táblák -Nyugat-Dunántúl idegenforgalma, 2009. január-október – táblázatok (utolsó letöltés:2010.április 6.)
- *A Közép-Dunántúl és a Balatoni üdülőkörzet idegenforgalma, 2009. január-augusztus.* In: Statisztikai Tükör 2009.153. 2. p.
- ANTAL B. 2009: *Balatonfüredi Turisztikai Egyesület.* Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://west-balaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010.április 10.)
- ASZTALOS Z. 2009: *A Fertő-tavi /osztrák/ turisztikai desztinációs szervezet tevékenysége.* Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://westbalaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- *A szombathelyi rádió élőben Keszthelyről.* In: Monitor XVII.12. p. 15.
- *Animációs programok gyerekeknek, felnőtteknek.* In: Monitor XVII.12. p. 15.
- *Balatoni városok összefogása.* In: Monitor XXVII.20. p. 10.
- *Balaton-parti fürdőszobaparti.* In: Monitor XVII.12. p. 11.
- BALLA L. 2008: Magyar Királyi Államvasutak Hálózata 1909. nyári menetrendi térkép Forrás: <http://balla.gofree.hu/G/190901v0.jpg> (utolsó letöltés 2010. április 10.)

- BERTA Gy. 2008: *Statisztikusok a Balatonról*. In. Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám pp. 74-76.
- BONTZ J. 1896: *Keszthely város monográfiája*. Farkas, Keszthely, 1896. pp. 362-365.
- BULLA B. – MENDŐL T. 1999. *A Kárpát-medence földrajza*. Lucidus K., Budapest, p.225.
- CSÁKY Á. 1909: *Rendezzük a balatoni ingyen-fürdőt*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.41. p. 1.
- CSÉBY G. 1996: *Száztíz esztendő*. Keszthelyi Ipartestület, 87. p.
- *Egy város és egy falu*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.21. p.1.
- *Elindult a balatoni elsősegélynyújtó szolgálat*. In. Monitor XVII.13. p. 5.
- *FlyBalaton: kedvezőtlen szelek fújnak*. In. Monitor XVII.14. pp.6-7.
- *Fürdők érdekében*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.31. p.1.
- GYURICZA B. 2009: *A német lakosság utazási szokásai, a német turisztikai piac trendjei és a magyar vállalkozások lehetőségei*. Előadás a XI. Turisztikai összefogás Zala megyében konferencián, Zalaegerszeg, 2009. november 4. Forrás: <http://www.zalaegerszeg.hu/tart/index/14/1> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- HALÁSZ K. 2009: *TDM tapasztalatok Siófokon*. Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6.
- *Hogyan nyaral a magyar?* In. Monitor XVII.13. p. 2.
- *Hogyan tesszük a balatoni fürdőket közkedveltekké*. In. Balatonvidék 1909. augusztus 8. pp. 2-3.
- HORÁNYI Á. 2009: *A reneszánsz év koronája*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 3. p. 7.
- HORVÁTH N. 2009: *TDM Szervezeti Rendszer helyzete Magyarországon*. Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://west-balaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- HORVÁTH Á. 2009: *Szomszédolás a múltba*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 5. p. 7.
- *Ingyenes óriáscsúszda a Helikon strandon*. In. Monitor XVII.12. p. 15.
- *Intő szó*. In. Balatonvidék 1909. július 11. pp. 1-2.
- KÁRPÁTHY J. *A zalai Balatonpart*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.17. p. 1.
- *Keszthely – Hévíz gyógyfürdő*. In. Vasárnapi Újság 1909.15. p. 308.

- *Keszthely város egészségügyi turisztikai koncepciója 2009.* Forrás: <http://www.keszthely.hu/konceptciok> (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- *Keszthely város és térsége operatív turisztikai marketing terve.* Forrás <http://www.keszthely.hu> (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- *Keszthely város és térsége turisztikai marketing terve 2005-2007.* Forrás: <http://www.keszthely.hu/konceptciok> (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- *Keszthely Város Képviselőtestületének, valamint Turizmus és külkapcsolatok bizottságának jegyzőkönyvei 2009.* Ined.
- *Keszthelyi döntések.* In. Monitor XVII.13. p. 8.
- KISS K. – MESTER T. – POLGÁR J. 2008: *A Balaton régió turizmusa a statisztikák tükrében, 1990-től napjainkig.* In. Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám pp.63-70.
- KOVÁCS B. 2009: *Az osztrák lakosság utazási szokásai, az osztrák turisztikai piac trendjei és a magyar vállalkozások lehetőségei.* Előadás a XI. Turisztikai összefogás Zala megyében konferencián, Zalaegerszeg, 2009. november 4. Forrás: <http://www.zalaegerszeg.hu/tart/index/14/1> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- KOVÁCS M. 2009: *A turizmus aktuális kérdései.* Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://west-balaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- KOZMA I. 1909: *Kössük össze a Balatont a külfölddel!* In. Balatonvidék 1909. augusztus 29. pp. 2-3.
- LENKEI V. D.1911: *A Balaton hatása az ember szervezetre.* Budapest, pp. 3-37.
- LÓRINCZ K. 2009: *TDM modell Veszprémben.* Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://west-balaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- *Magyar Statisztikai Évkönyv 1909.* Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1910, 546. p.
- *Magyarország vasúti térképe a vonalak megnyitási és bezárási éveinek feltüntetésével 1909,* részlet Forrás: <http://www.idokep.hu/~szvdom/terk/Evszam.png> (utolsó letöltés 2010. április 10.)

- MICHALKÓ G. 2007: *Magyarország modern turizmusföldrajza*. Dialóg, Budapest-Pécs, 275.p.
- MICHALKÓ G. 1999: *A városi turizmus elmélete és gyakorlata*. MTA, Budapest, 167.p.
- MICHALKÓ G. – VIZI I. 2008: *A Balaton borturizmusának földrajzi vizsgálata*. In. Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám pp. 34-41.
- *Milyen Keszthely és Hévíz megítélése a lakosság körében?* In. Monitor XVII.12. p. 8.
- *Mintaprojekt lesz*. In. Zalai Hírlap 2009. november 21. p. 3.
- MÜLLER R. 2004: *A régi Keszthely képeslapokban*. Faa Produkt Kft., Keszthely-Veszprém, 67. p.
- MÜLLER R. 2005: *Keszthely tegnapelőtt... tegnap... és ma*. Nyugat-Baltoni Térségmarketing Kht., Keszthely
- *Nekünk a Balaton a Riviéra*. In. Monitor XVII.12. pp. 6-7.
- *Nyugat-Dunántúl idegenforgalma – 2009. január-augusztus*. In. Statisztikai Tükör 2009.152. 2 p.
- OSVÁTH S. 2008: *Tízévbét év kutatási mérlege*. In. Zalai Hírlap 2008. március 25. p.6.
- PUCZKÓ L. – RÁTZ T. 2001: *A turizmus hatásai*. Aula, Budapest, pp.399-444.
- REDEN, ALEXANDER SIXTUS VON 1989: *Az Osztrák-Magyar Monarchia: Történelmi dokumentumok a századfordulótól 1914-ig*. Széchenyi Kiadó, Budapest-Salzburg, pp. 178-188.
- SÁGI J. 1909a: *Állandó színházat*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.37. p.1.
- SÁGI J. 1909b: *Balatonpartunk jövője*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.5. p. 1.
- SÁGI J. 1909c: *Külön vonatokat a Balaton mellé!* In. Keszthelyi Hírlap 1909.39. p.1.
- SÁGI J. 1909d: *Magyar színház a szabad természetben*. In. Vasárnapi Újság 1909.6. pp. 111-112.
- SÁGI J.1902: *Keszthely és baltoni fürdőjeinek ismertetése*. s.n, Keszthely, 1902. pp. 4-13.
- SÁGI J.1909e: *A Balaton és a külföld*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.13. p. 1.
- SÁGI J.1909f: *A Balaton idegenforgalma*. In. Keszthelyi Hírlap 1909.38. p.1.
- SÁGI J.1909g: *Ne neked Keszthely!* In. Keszthelyi Hírlap 1909.23. p.1.
- SÁMEL J. – TEMESI H. 2009a: *A gyógyító a hévízjek kincse*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 6. p. 8.

- SÁMEL J. – TEMESI H. 2009b: *Főváros a Balaton partján*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 10. p. 5.
- SÁMEL J. – TEMESI H. 2009c: *Már a rómaiakat is elbűvölte*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 4. p. 6.
- SÁMEL J. – TEMESI H. 2009d: *Tengerparti hangulatot áraszt*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 5. p. 6.
- SEMSEI S. 2009: *A Meran Marketinggesellschaft*. Előadás a Balatoni TDM szakmai továbbképzés és szakirányú konferencián, Keszthely, 2009. november 5-6. Forrás: <http://west-balaton.hu/hireink/516-balaton-tdm-szakmai-tovabbkepzes-es-szakiranyu-konferencia-2009-november-5-6> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- SOMOGYI GY. (1998): *Balaton gyógy- és tengerfürdő*. Novoprint, s.a., s.l. Debrecen, 143. p.
- *Spinningerőpróba a Városi strandon*. In. Monitor XVII.12. p. 15.
- *Standkönyvtár a Balaton partján*. In. Monitor XVII.13. p. 5.
- SÜLYÖK J. 2008: A Balaton mint turisztikai desztináció ismertsége és imázsa Magyarország legfontosabb küldő országaiban. In. Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám pp. 18-24.
- SÜLYÖK J. 2009: *Filmturizmus, avagy a filmekben rejlő lehetőségek a turisztikai desztinációk számára*. In. Turizmus Bulletin 2009.XIII.1. pp.34-39.
- SZIRÁNYI A. 2009: *A cseh lakosság utazási szokásai, a cseh piac trendjei és a magyar vállalkozások lehetőségei*. Előadás a XI. Turisztikai összefogás Zala megyében konferencián, Zalaegerszeg, 2009. november 4. Forrás: <http://www.zalaegerszeg.hu/tart/index/14/1> (utolsó letöltés: 2010. április 10.)
- TEMESI H. 2009: *Fogyatkozóban a német vendégek*. In. Zalai Hírlap 2009. augusztus 3. p. 6.
- TAR L. 2009: *Interjú Tar Lászlóval, a Nyugat-Balaton Turisztikai Iroda vezetőjével. Készítette: Törzsök András* 2009. augusztus 6. Ined.
- Turizmus Bulletin 2008. Balaton különszám
- *Új lendületben a keszthelyi beváros rehabilitációja*. In. Monitor XVII.13. p. 11.
- *Ungarn Reisebericht*. Forrás: <http://reiseberichte-urlaubsberichte.de/ungarn-reisebericht-siofok-am-plattensee/> (utolsó letöltés 2010. április 10.)

- *Ungarns Balaton: Ferienhaus-Urlaub am Plattensee.* Forrás: <http://diepauschalreise.de/2008/05/27/ungarns-balaton-ferienhaus-urlaub-am-plattensee/> (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- *Üdülési csekket elfogadó strandjaink.* In. Monitor XVII.12. p. 15.
- www.balaton-netz.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.ferienhaus-plattensee-24.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.plattensee.at (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.plattensee-ferienhaus-ungarn.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.plattensee-unterkunft.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.ungarn-plattensee.info (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.urlaub-am-balaton.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- www.urlaub-am-plattensee.de (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- http://realtravel.com/e-239697-keszthely_entry-keszthely_hungary (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- <http://reiseberichte-urlaubsberichte.de/ungarn-reisebericht-siofok-am-plattensee/> (utolsó letöltés 2010. április 10.)
- Zala Megyei Levéltár V. fond 1734.ő.e. Keszthely város iratai
- Zala Megyei Levéltár VIII. fond 51.doboz 32. csomó.nr.134.
- Zala Megyei Levéltár X. fond 213. őrzési egység